BÖCEK SOKMALARI

Doç. Dr. Arzu Denizbaşı

Tanı Kriterleri:

1- Hastanın böcek sokması öyküsü vermesi
2- Isırık yerinde irritasyon bulguları (eritem, makül, papül)
3- Sistemik anafilaksi bulguları (taşikardi, hipotansiyon, dolaşım veya solunum yetmezliği, stridor, solunum arresti gibi)

Akrep Sokmaları:

Akrep zehrini, kuyruğunun ucundaki iğnesi aracılığı ile soktuğu yere akıtarak zehirleyebilir veya öldürebilir. Akrepler arasında zehri öldürücü olan birkaç tür vardır. Zehirlenme bulguları lokal veya sistemik olabilir. Türkiye'de Güney ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde sık rastlanır.

- Lokal Bulgular: Eritem, makul, papul, ağrı
- Sistemik Bulgular: Halsizlik, huzursuzluk, sekresyonlarda artış, bulantı, kusma, hiperrefleksi, hipertonisite, ajitasyon, koma, konvulziyonlar ve 12 saat içinde ölüm görülebilir.

Tedavi:

Lokal olarak ısırık yerinin proksimalinden turnike uygulaması, ısırık alanı üzerine soğuk uygulaması yapılır. Yara yerinin bol su ile yıkanması enfeksiyon riskini azaltır. İnsizyon ve emme akrep sokması için de önerilirse de zehrin az olması ve süratli emilimi bu tekniğin uygulanabilirliğini kısıtlamaktadır. Spesifik akrep serumu (İl Hıfzısıhha Müdürlüğü) bulunabilirse uygulanır. Serum ilk önce lokal olarak yara yerine daha sonra IM olarak 3 5 ml zerkedilir.

Sistemik tedavide esas şok tedavisidir. Huzursuzluk ve ajitasyon hallerinde, büyük dozda barbiturat veya benzodiazepin kullanılabilir (Tercihen diazepam 510 mg, midazolam 0.10.2 mg/kg). Akrep sokmasında opiod tedavisinden kaçınılmalıdır. Semptomatik rahatlama için antihistaminik tedavi başlanabilir. Tetanoz profilaksisi ve geniş spektrumlu antibiyotik (sulbaktam / ampisilin, amoksisilin / klavuDat PO veya PE) tedavisi gerekmektedir.

Örümcek Sokmaları:

Dünyada 30.000 tür örümcek vardır. Tüm örümcekler etobur oldukları için avlanmak zorundadırlar ve avlarını zehirleyerek yakalarlar. Birçok örümceğin ısırmaları lokal irritasyona ve bazılarınınki ise ciddi sistemik zehirlenmelere neden olur. Eritem, makul, papul, ağrı gibi lokal belirtiler oluşabilir. Örümcek zehirindeki kimyasal yapıya göre vücudun cevabı lokal veya sistemik olabilir. Türkiye'de nadir bulunan "Siyah Dul" bilinen en zehirli türdür. Örümcek sokmasının tanısı da akrep sokması gibi öyküyle konur. Örümceğin sokmasından sonra aniden vücudun tüm kaslarında tetani ve ağrı gelişir. Göğüs ve karın kaslarında şiddetli kasılmalar ve dayanılmaz ağrılar oluşur. Baş ağrısı, yüksek ateş, sekresonlarda artış, hiperrefleksi, kas seyirmeleri, duyu bozuklukları olur.

24 48 saat içinde tablo ilerleyip şok veya ölüm gelişebilir. Az zehirli örümcek sokmalarında ise 23 günde iyileşme olur.

Tedavi:

Örümcek sokmalarında kullanılan antivenom tedavisi yoktur. Yara yerindeki ağrı ve ödeme yönelik lokal tedavi ve eğer tablo gelişirse anaflaksi tedavisidir. Kas sinir kavşağındaki iletiyi düzeltmek için % 10'luk kalsiyum glukonat 4 saatte bir i.v olarak yapılır ve bir ampul infüzyon hızı en az 15 dakika olacak şekilde ilaç uygulanır. Bu uygulamanın bazı araştırmacılar tarafından kavşaktaki toksini nötralize ettiği gösterilmiştir. Ağrıya karşı opioidler (morfin 2 5 mg i.v veya Fentanil 3 ug/kg i.v) ve ayrıca antihistaminik tedavi de eklenebilir. Tetanoz profilaksisi ve antibiyotik (sulbaktam ampisilin, amoksisilin klavunat PO veya PE) tedavisi gerekmektedir. Kara dul sokmalarında antidot uygulamaları yapılmaktadır.

Arı Sokması:

Arı sokmasından sonra görülen semptomlardan ve ölümden aşırı duyarlılık reaksiyonları ve anafilaksi sorumludur. Arının soktuğu yerde, kısa süreli ve şiddetli ağrı ve lokal bir ödem oluşur. Kaşıntı ise 12 gün sürebilir. Bazen uyuşma, bulantı, baş dönmesi, çarpıntı hafif dispne ve ateş de olabilir. Kişinin arı sokmasından ölmesi için ya bir allerjik reaksiyon yada çok sayıda arı tarafından sokulması gereklidir. 500 Arının birden sokması sağlam kimseleri dahi öldürebilir. Kalp ve böbrek hastalıklarında ise daha az sayıda arı öldürücü olabilir.

Bu yiyecek ile birlikte arı ağız boşluğuna girip sokmuşsa gelişen laringeal ödem sonucu asfiksi ve ölüme neden olur. Bununla birlikte ağrının iğnesi doğrudan doğruya bir kan damarına girmişse lokal belirti olmasa da ani kollaps ve ölüm oluşabilir. Yüzdeki arı sokmaları vücudun diğer yerlerine nazaran daha tehlikelidir.

Tedavi:

Lokal tedavide iğne çıkarılmalıdır. Lokal olarak soğuk tatbiki ve kaşıntıyı giderici solüsyonlar yada pomadlar sürülür. Antiseptik ajanlar sürülebilir. Arı zehrine karşı oluşan anafilaktif reaksiyonlarda hastanın ABC'si sağlanmalıdır. Hava yolunu açık tutmak için gerekirse trakeostomi açılabilir. Adrenalin tedavisi (1 mg/i.v her 3-5 dakikada bir kez) ve geç tedavide lokal veya sistemik (tercihe göre) antihistaminikler ve kortikosteroidler (metilprednizolon 1-2 mg/kg i.v ilk tedavi, takiben gerekirse tablet olarak kısa süreli azalan dozlar) tedavinin temelini oluşturur.

Kaynaklar:

1- Birscher AJ. Systemic immediate allergic reactions to arthropod stings and bites. Dermatology. 210(2):119-27, 2005.

2- Clark RF. Arthropod bites and stings. Emergency Medicine: A Comprehensive Study Guide. Ed: J. Tintinalli. Chapter. 188, 2004.

3- Clark S, Long AA. Multicenter study of emergency department visits for insect sting allergies. J Allergy Clin Immunol. Sep;116(3):643-9, 2005.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ